

Gecontroleerde variatie

De getemde laan

In Tenl 16/17 van 2018 schreef Henk Rampen een artikel over de 'wilde laan', waarin meerdere boomsoorten op wisselende afstanden door toeval (met ene dobbelsteen) een plaats krijgen. Rampen kreeg bijval, maar ook kritiek vanwege de mogelijk ongewenste uitkomsten. Daarom bedacht hij de 'getemde laan' in samenspraak met Frits Ruyten.

Tekst: Henk Rampen

Beeld: Frits Ruyten

De wilde laan is een nieuw laantype wisselende afstanden en uiteenlopende leeftijden toegepast worden. Een derge-lijke laan kun je ontwerpen, maar in het artikel werd gekozen voor het toeval door met dobbelstenen zowel de soortkeuze als de afstand te bepalen.

Op het artikel zijn diverse reacties binnen gekomen. Instemmend met het doel; een alternatief voor de eenvormige, kwetsbare klassieke laan. Meer variatie maakt een laan minder kwetsbaar voor ziekten en plagen, bij uitval is herstel meer in harmonie uit te voeren en door meer bloeimomenten is een gevarieerde laan beter voor de biodiversiteit.

Ongewenste uitkomsten

De belangrijkste bedenking tegen het concept kwam van de ontwerpers. Ze zien het dubbelen niet zitten, dat leidt tot willekeur en mogelijk ongewenste uitkomsten. Gelet op de focus van ontwerpers op vorm en beeld die bij de klassieke laan uniform en eenduidig zijn, is dat begrijpelijk.

Waarschijnlijk valt dat mee kun je ongerijmdheden er altijd uit halen. Maar om aan de bedenking van de ontwerpers tegemoet te komen zijn er nu twee meer gestructureerde varianten ontwikkeld. Dat is gedaan in samenspraak met het Ruyten instituut. Dat houdt zich bezig met het initiëren, stimuleren en begeleiden van de integrale beplantingsmethode.

Integrale Beplantingsmethode

De Integrale Beplantingsmethode Ruyten (IBR) is bedoeld om snel na de aanleg een volwaardige open, duurzame bos-structuur te ontwikkelen met minimaal onderhoud. Om dat te bereiken worden grote maten bomen en struiken geplant. Op afstanden die overeenkomen met de doorsnede van de volgroeide boom of struiksoort.

De maatvoering, groeisnelheid en vitaliteit van de boom- en struiksoorten worden gevonden door inventarisatie en door metingen van dezelfde plantensoorten die toegepast gaan worden, uit de directe omgeving van het plangebied onder vergelijkbare groeiomstandigheden. Hieruit kun je door middel van groeicurven betrouwbare, lokaal gebonden groeivoorspellingen doen. Deze groei-curven zijn te gebruiken om de groei te visualiseren en plantafstanden op basis van de volwassen afmeting te bepalen in het beplantingsplan.

Een geslaagd voorbeeld van het toepassen van deze methode is het 20 jaar geleden aangelegde Prins Bernardebos in de gemeente Hoofddorp, waar op 10 ha traditioneel en op 10 ha volgens IBR is aangeplant.

In dit bos staat ook een klassieke laan op basis van IBR. Destijds gebruikte men hiervoor zwaardere bomen (8 m hoog en 3 m breed). Dit heeft als voordeel dat je het laaneffect van een strak uniform beeld sneller bereikt. Door het langere verblijf op de kwekerij kun je intensiever selecteren op afwijkende exemplaren. Bijkomend voordeel is dat de begeleidingssnoei op de kwekerij goedkoper is dan in de laan.

Je kunt deze beplantingsmethode dus ook toepassen op lanen. Voor de wilde laan lijkt dat lastig omdat toeval een grote rol speelt. En dat is moeilijk te verenigen met de doordachte opzet van IBR. Maar

voor de getemde laan die weliswaar gevarieerd is maar wel bewust wordt ontworpen, biedt deze methode meer perspectief.

Er zijn twee varianten onderzocht van de getemde wilde laan: de regelmatige IBR laan, uitsluitend variatie in soorten; en de onregelmatige IBR laan, variatie in zowel soorten als afstanden. In beide varianten vormen de groeicurves van de gebruikte boomsoorten de basis. Omdat de curves afhankelijk zijn van groeiplaats, klimaat e.d. is als onderzoeksgebied gekozen voor lanen langs plattelandswegen in de Graafschap, globaal het dekzandgebied tussen Zutphen, Lochem en Vorden.

De gebruikte boomsoorten zijn eik, beuk, linde en Robinia. Soorten die in deze regio goed groeien en geregeld in bestaande lanen aangetroffen worden. Voor deze soorten zijn in het veld gemiddelde groeicurves ontwikkeld. De curves laten vrij nauwkeurig zien hoe de bomen zich in de loop der jaren zowel in de hoogte als in de breedte ontwikkelen. Je kunt daar bij de aanleg, maar ook in het beheer rekening mee houden.

De regelmatige IBR laan

In deze variant zijn de boomsoorten in een willekeurige toevallige volgorde bepaald (door te dobbelen). Omdat de groeicurves van de gekozen soorten aardig overeenkomen is gekozen voor een vaste plantafstand. Met als uitgangspunt dat de bomen elkaar raken en de laan zich gaat sluiten als ze circa 25 jaar oud zijn. Bij toepassing van de geïntegreerde beplantingsmethode is dat circa 10 jaar na aanleg. Want IBR gaat bij de aanleg uit van grote, circa 15 jaar oude bomen waardoor vrij snel een volwassen beeld bereikt wordt. Op basis van de groeicurves kom je dan op een plantafstand van circa 5 m.

De onregelmatige IBR laan

Hierin wordt hetzelfde sortiment gebruikt als in de regelmatige variant met toevoeging van de berk om de onregelmatigheid extra te benadrukken. Zowel de volgorde van de soorten als de afstanden zijn in dit voorbeeld bedacht/ontworpen. Met als doel, binnen zekere grenzen, een onregelmatige, gevarieerde laan. Er zijn 3 afstanden gebruikt: 3, 5 en 7 m. Als ondergrens 3m omdat bij toepassing van de IBR de bomen bij aanplant (15 jaar) ongeveer deze doorsnede hebben. En 7 m als bovengrens omdat uiteindelijk een min of meer gesloten laan beoogd wordt. Bij grotere afstanden gaat het erg lang duren voordat dat beeld bereikt wordt. Overigens zorgt de berk ervoor dat in de volwassen gesloten laan enkele gaten vallen omdat deze soort gemiddeld minder oud wordt dan de overige soorten. De groeicurves laten zien dat de variatie in openheid ten gevolge van wisselende afstanden tot op circa 40 jarige leeftijd (25 jaar na aanleg) zichtbaar blijft. Daarna sluit en verdicht het kronendak zich. Op hogere leeftijd ontstaat weer meer diversiteit omdat niet alle toegepaste soorten even lang en krachtig door-groeien. En doordat de berk bijvoorbeeld eerder het loodje legt.

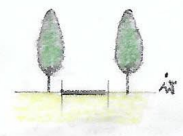
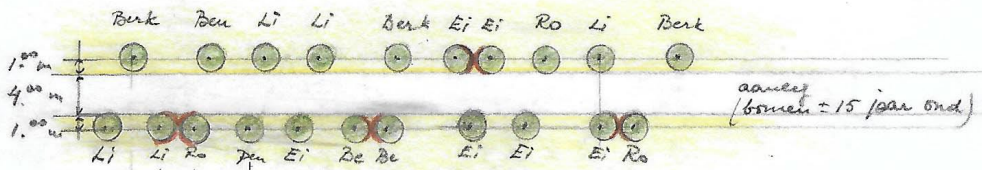
Tussen de wilde laan enerzijds en de traditionele/klassieke laan anderzijds zit nog veel ruimte die creatief ingevuld kan worden. Met alleen variatie in soorten of in afstanden maar ook in combinatie. Toepassing van IBR daarbij geeft de ontwerper inzicht in de ontwikkeling van de laan vanaf de aanleg tot de eindfase. Dat inzicht kan bijdragen aan goed doordachte/verantwoorde keuzes ten aanzien van sortiment en plantafstanden en verbanden. En komt zo ten goede aan duurzaamheid en kwaliteit van de laan. Aangezien de aanleg van een laan een kostbare investering is die meer dan een mensenleven meegaat, is dat geen overbodige luxe. <

Reacties worden op prijs gesteld

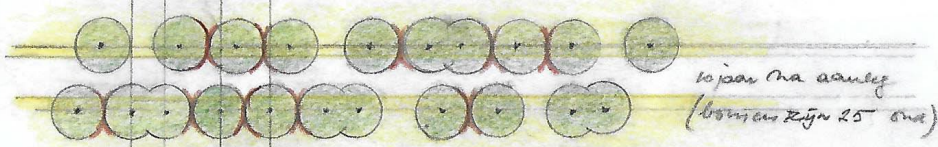
Henk Rampen: zichtas@xs4all.nl

Frits Ruyten: info@ruyteninstituut.nl

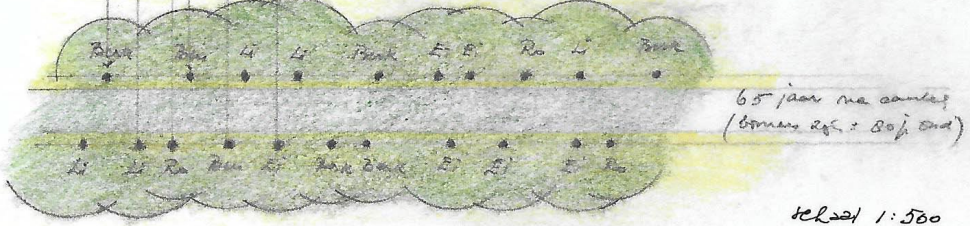
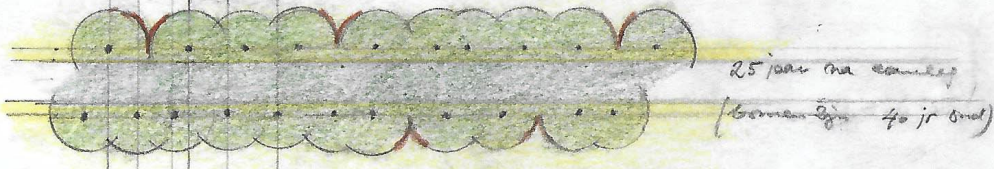
Groei-ontwikkeling conform lokale gemeenteraadse procedures.

Maatgewend voor de plantafstand (elkaar raken)

maatgewend voor de plantafstand.

schaal 1:500

IBR - laan onregelmatig

1 corr.: 7/5-2020

Ir. H. Rampen & Ruys ten H. uitw. de v. LGA Dordrecht

26-3-2020

De voorspelde groeicurve van de 'getemde laan' bij aanleg, na 10 jaar, na 25 jaar en na 65 jaar.